

Nehéz Győző:

A jelenkori amerikai politika a progresszív sajtó tükrében

A 2001. szeptember 11-i események és az arra adott válaszok az amerikai mainstream sajtóból jól ismertek minden magyar olvasó előtt, ugyanakkor a fenti eseményekkel kapcsolatos amerikai rendszerkritikai válaszok, magyarázatok rendszerezett bemutatására Magyarországon - tudomásunk szerint - még nem került sor.

A tanulmány az amerikai rendszerkritikai sajtónak a 2001. szeptember 11. és 2003. március 20. közötti időszak főbb eseményeire adott válaszait, felkínált nézőpontjait, elemző gondolatait mutatja be. Célja annak szemléltetése, hogy az amerikai progresszív sajtó meglévő politikaformáló készsége milyen magyarázatokat adott a fenti - sok szempontból sorsfordító - időszak alatt megjelent problémákra, milyen szellemi pozíciók megfogalmazásával próbálta formálni a közvéleményt és a politikai elit progresszív részét.

A kutatás bepillantást enged a fenti sajtóba, ismerteti a téma szempontjából meghatározó lapokat, és igyekszik bemutatni ezen szellemi műhelyek által képviselt nézeteket, politikai állásfoglalásokat a szeptember 11-i események és az Irak elleni háború kezdete közötti időszak eseményein keresztül.

*Magatok bosszút ne álljatok, szeretteim, bízzátok ezt az Isten haragjára.
Mert meg van írva: enyém a bosszúállás, én megfizetek – ezt mondja az Úr.
(Rómaiakhoz írt levél: 12,19)*

Előszó

A 2001. szeptember 11-i események és az arra adott válaszok az amerikai mainstream sajtóból jól ismertek minden magyar olvasó előtt, ugyanakkor a fenti eseményekkel kapcsolatos amerikai rendszerkritikai válaszok, magyarázatok rendszerezett bemutatására Magyarországon –tudomásunk szerint – még nem került sor. E téma kibontására a Magyarországról kevésbé észrevehető amerikai politikai baloldallal összefüggő korábbi

* Nehéz Győző 2001-ben végzett az ELTE BTK politikaelmélet szakos hallgatójaként. Korábban történelem szakos diplomát is szerzett. Kutatási területe az Amerikai Egyesült Államok belpolitikájának rendszerkritikai alapú megközelítése. Az amerikai téma mellett az európai rendszerkritikai mozgalmak bemutatásával is foglalkozik.

kutatásom adta az ötletet. Annak ellenére, hogy az amerikai baloldali politikai szervezetek és mozgalmak akciórádusza meglehetősen korlátozott a politikai napirend formálásában, meglepően sokszínű és igen színvonalas sajtót és ahhoz kapcsolódó kiterjedt alternatív kultúrát mondhatnak magukénak.

A kutatás bepillantást enged ebbe a kultúrába, ismerteti a téma szempontjából meghatározó lapokat, és igyekszik bemutatni az e szellemi műhelyek által képviselt nézeteket, politikai állásfoglalásokat a szeptember 11-i események és az Irak elleni háború kezdete közötti időszak eseményein keresztül.

Jelen kutatás – figyelembe véve az Egyesült Államok szellemi termelésének volumenét – természetesen nem lehet teljes. Az itt bemutatott lapok az amerikai progresszív sajtó legismertebb tagjai. A vizsgálat nem terjedt ki olyan médiumokra, amelyek kimondottan radikális baloldali politikát képviselnek, példányszámuk alacsony, és a témára fogékony közönséget leszámítva nem ismertek.

A tanulmány az amerikai progresszív sajtónak a 2001. szeptember 11. és 2003. március 20. (az iraki háború megindítása) közötti időszak főbb eseményeire adott válaszait, felkínált nézőpontjait, elemző gondolatait mutatja be. Célja annak szemléltetése, hogy az amerikai progresszív sajtó meglévő politikaformáló készsége milyen magyarázatokat ad(ott) a fenti – sok szempontból sorsfordító – időszak alatt megjelent problémákra, milyen szellemi pozíciók megfogalmazásával próbálta formálni a közvéleményt és a politikai elit progresszív részét, miközben az amerikai tömegtájékoztatás általában együtt haladt a Bush-kormányzat politikájával, szinte kritika nélkül átvéve annak Irakot támadó, gyakran hamis információkra épülő politikáját.

Progresszivizmus alatt a baloldali politikát értem; azt a világnézetet és mozgalmat, amelynek a bérből élők helyzetének javítása és a társadalmi igazságosság elősegítése az elsősorú célja. Az amerikai baloldal széles táborán belül a kifejezés használata alkalmas arra, hogy megkülönböztesse azokat a személyeket és szervezeteket, akik a társadalmi igazságosság elősegítését fokozatosan és mérsékelt reformok segítségével akarják megvalósítani, azoktól, akik mindezeket a változásokat radikális és/vagy forradalmi úton látják kivitelezhetőnek.

A kutatás során feldolgozott sajtódokumentumokhoz a hozzáférés döntő többségét a *The New York Public Library* dokumentumtára biztosította számomra. A szövegben szereplő interjúkat és a folyóirat szövegeket magyar változatait személyesen készítettem.

Bevezetés

A 2001. szeptember 11-i drámai események tabula rasá-t jelentettek az amerikai politikai gondolkodásban. Arra keressük a választ, hogy az ikertornyok elleni támadás, és az azt követő másfél év az amerikai progresszív sajtót milyen típusú válaszok megfogalmazására készítette, milyen véleményeket közölt a támadás értékelését és a kormányzat arra adott válaszsorozatát illetően. Mindezt az adott korszak politikatörténetébe ágyazva törekszünk bemutatni.

A szeptember 11-i tragikus eseményekről magyar nyelven is sok dokumentum áll rendelkezésre, éppen ezért itt események ismertetésére nem kerül sor. A tömegmédiák a támadással kapcsolatban leginkább a látványelemekre koncentráltak, a vizuálisan megragadható pillanatokkal sokkolták a közvéleményt, és a bulvárújságírást jellemző stílusban tárgyalták az eseményeket.

A hivatalos közlemények szerint a szaúdi származású Oszama bin Laden hálózata, az Al-Kaida követte el a merényleteket. Oszama bin Laden és szervezete ismert volt az Egyesült Államok titkosszolgálati szerve előtt. Az amerikai kormány által megfogalmazott vélemény szerint a szeptemberi merénylet motivációja szorosán kapcsolódott a kenyai és tanzániai diplomáciai képviselők elleni merényletre adott 1998. augusztusi amerikai válaszra, amely során az amerikai hadsereg a merénylők feltételezett bázisait támadta. A rakétatámadásra válaszként Oszama bin Laden és vezető társai vallási állásfoglalást, fatvát adtak ki – amelyben elítélték az Egyesült Államokat mint azt az országot, amely megszállva tartja az Arab-félszigetet, az Öböl-háború óta folyamatos agressziót követ el az iraki nép ellen, támogatja Izraelt – és erőszakos cselekvésre szólították fel a muszlim világot a fenti állapot megszüntetése érdekében. A Közel-Keleten végrehajtott öngyilkos merényletek forgatókönyvétől eltérő módon a New York-i merényletért a felelősséget sem az Al-Kaida, sem más nem vállalta.¹

¹Egy, az a-Dzsazíra arab nyelvű hírtelevízióhoz 2004 októberében eljuttatott videó felvételen Oszama bin-Laden vállalta a felelősséget az ikertornyok elpusztításáért. A 2004 júliusában elkészült kongresszusi vizsgálat a szeptember 11-i merénylet vezető tervezőjének (*principal architect*) az Al-Kaida egyik kulcsszemélyét Khalid Sheikh Mohammed-et nevezte meg, akit Pakisztánban fogtak el 2002-ben, és azóta amerikai őrizet alatt ismeretlen helyen tartózkodik.

Progresszív sajtó

Jelen tanulmány azokra a folyóiratokra terjed ki, amelyek a mainstream nyomtatott média bal peremén találhatóak, és a progresszív közélet szellemi holdudvarát képezik, meghatározóak a progresszív amerikai politika konstituálásában, a progresszív politikai napirend kijelölésében. A vizsgált lapok ismertsége nem magas, társadalmi befolyásuk, tudatformálásuk nem veheti fel a versenyt az országosan ismert médiumokkal, mindenképp a hatalmas korporációk által működtetett televízió-csatornákkal. Ugyanakkor komoly infrastruktúrával rendelkeznek, és megfelelő mélységű és színvonalú alternatív kultúrát tudnak nyújtani. A sajtókutatás eredményeinek vizsgálatánál figyelembe kell venni a képi kultúra versenyelőnyét és funkcionális analfabetizmus stabil jelenlétét.

A vizsgálat nem terjedt ki olyan lapokra, amelyek kimondottan radikális baloldali politikát képviselnek, azokra, amelyek a témára fogékony közönséget leszámítva nem ismertek és példányszámuk is alacsony.² A vizsgálat az általam kiválasztott kilenc progresszív folyóiratra terjedt ki. Ezek a következők: *Dissent*, *Dollars & Sense*, *In These Times*, *Mother Jones*, *The New Republic*, *New York Review of Books*, *The American Prospect*, *The Nation*, *The Progressive*.

A lapok példányszámával összefüggő adatokat a Szövetségi Törvénykönyv (*United States Code*) 39. fejezetének 3685. §³ értelmében minden lapnak az adott év végén közzé kell tenni. Az adatok 2005-re vonatkoznak. Az összehasonlítás kedvéért a táblázat utolsó két sorában megadom a legismertebb jobboldali politikai folyóiratok adatait is:⁴

²Az egyik legjobb példa erre a típusra az *Against the Current* című kimondottan színvonalas rendszerkritikai, 21 éve létező lap, amely az antibürokratikus, alulról szerveződő, forradalmi munkásosztály lapjaként hirdeti önmagát. A folyóiratot a Solidarity nevű forradalmi szocialista szervezet adja ki 1700 példányban.

³ United States Code, Title 39 - Postal Service Sec. 3685. Filing of information relating to periodical publications. http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=browse_usc&docid=Cite:+39USC3685.

⁴A New York-i megjelenésű *National Review*-t 1955-ben alapított William F. Buckley. A lap a konzervatív gondolkodás legpatinásabb írott intézménye. Kérlelhetetlen antikommunizmus és liberalizmus-ellenesség jellemzi. A folyóirat szerkesztői különböző politikai televízió műsorok gyakran meghívott vendégei. A lap ismertebb munkatársai közé tartozik Michael Novak, katolikus filozófus és John Podhoretz médiakommentátor, a *Commentary* című ős-neokon lap főszerkesztőjének fia is. A neokon gondolat legpregnansabb képviselője a washingtoni székhelyű *Weekly Standard*. A Fehér Ház kedvenc folyóiratának számító lap a konzervatív

lap	megjelenés gyakorisága	átlagos példányszám
Dissent	negyedévente	11,127
Dollars & Sense	kéthavonta	6,651
In These Times	kéthetente	21,950
Mother Jones	kéthavonta	255,906
The New Republic	hetente	63,711
New York Review of Books	kéthetente	140,811
The American Prospect	havonta	71,821
The Nation	hetente	209,978
The Progressive	havonta	80,083
National Review	kéthetente	186,105
Weekly Standard	hetente	93,000

A lapok rövid bemutatása:⁵

A new yorki székhelyű *Dissent*-et 1954-ben alapították abból a célból, hogy az amerikai radikális gondolat- és az amerikai progresszív értelmiség szószólója legyen. Kimondottan intellektuális lap. Szociáldemokrata folyóiratként jellemzi magát, de ez a megnevezés magyarázatot kíván. A lap kezdetben valóban az anti-sztálinista baloldal autentikus képviselője volt, de az induláshoz képest megváltozott világpolitikai helyzetben a politikai skálán kevésbé radikális pozíciót vett fel. A szeptember 11-i eseményeket követően – a szerkesztőség néhány tagjától eltekintve – a katonai beavatkozás pártján állt, mind Afganisztán, mind Irak esetében. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne fejtene ki következetes kritikát a Bush adminisztráció tevékenységével szemben. A lap alapvetően Izrael-barát álláspontot képvisel.

sajtótulajdonos Rupert Murdoch tulajdonába tartozik. Főszerkesztője a legismertebb neokon gondolkodó, William Kristol.

⁵A lapok bemutatásánál kitérek az Izraelhez fűződő viszonyukra. Az Izraelhez fűződő viszony vizsgálata kicsit hasonlatos ahhoz, mint amikor minden politikai entitást a Szovjetunióhoz képest határoztak meg. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt az adottságot, hogy az egész világon az Egyesült Államokban a legjelentősebb a szervezett zsidó közösség hatása a politikára (jobbra, balra egyaránt). Olyan kérdésekben, mint Irak, Irán, palesztin-kérdés a *Dissent* és a *The New Republic* egyértelműen Izrael-barát álláspontot foglal el. Ironikus módon a jobboldali fundamentalisták – még akkor is, ha nem idegen tőlük az antiszemita gondolkodás – szintén támogatják Izraelt, bár eltérő okokból, mint a fenti két lap. A vallásos jobboldal világképe közel áll a zsidók Ószövetségből táplálkozó világképéhez. Az utóbbiak úgy gondolkodnak, hogy – Jézus második eljövetele során – minden zsidónak meg lesz a lehetősége visszatérni a Szentföldre. Akkor vagy kereszténnyé lesznek vagy szembe kell nézniük a világvége lehetőségével is.

A *Dollars and Sense* című lap a gazdaságpolitika baloldali, rendszerkritikai értelmezését nyújtja az olvasók számára. Célja, hogy alternatívát nyújtson a mainstream média által közölt gazdaság- és társadalompolitikai értelmezéseknek. A lap 1974 óta jelenik meg Bostonban. Izrael kérdésében nem képvisel határozott álláspontot.

Az *In These Times*-ot 30 éve alapította a nemrég elhunyt ismert amerikai szocialista James Weinstein Chicagóban. A folyóirat főbb témái közé a munkásmozgalom helyzete, a média szerepe, környezetvédelem tartozik. Bizonyos kérdésekben túlságosan igazodik a Demokrata Párthoz. A lap tanácsadói testületének tagja az ismert író, Kurt Vonnegut. A lap mérsékelten Izrael-barát.

A *Mother Jones* az Egyesült Államok legnagyobb példányszámú progresszív lapja. Saját lényegét a társadalmi igazságosság iránt elkötelezettségben határozza meg. Nevét a századforduló idején tevékenykedő legendás anarchista szakszervezeti aktivistáról kapta. A lap ismertségét a mainstream sajtót „elkerülő” oknyomozó riportoknak köszönheti. Színvonalas feltáró riportjainak köszönhetően 2001-ben megkapta a *National Magazine Award* díjat, amely az egyik legnagyobb elismerés, amit egy amerikai folyóirat kaphat. A lap 2005-től rádióműsort is működtet az *Air America* nevű progresszív adó műsorszórásának keretében. 1976 óta jelenik meg San Franciscóban. Izrael kérdésében nem képvisel határozott álláspontot.

A *The New Republic* Walter Lippman által 1914-ben alapított washingtoni székhelyű lap. Az amerikai-szovjet szembenállás kezdetével egyidejűleg az addig szinte szovjetbarátnak mondható progresszív folyóirat liberális irányultságúvá váltott, bár a McCarthy-féle kommunista boszorkányüldözéseket élesen elítélte, és még a 60-as években is balosabb irányvonalat képviselt, mint az akkori *The Nation*. A jelenlegi főszerkesztő és tulajdonos, Martin Peretz 1975-től irányítja a lapot. Az új tulajdonos alapvetően átformálta annak arculatát. Ahogy Deák István, az Egyesült Államokban élő neves történész mondta a vele készített interjú során: „*nincs kimondottan markáns politikai irányvonala. Egy szempont van, ami relevánsan meghatározza a lap állásfoglalását konkrét ügyekben: az Izrael barátság.*” Ennek megfelelően a *The New Republic* támogatta mind az Öböl-háborút, mind az afgán illetve Irak elleni beavatkozásokat.

A lap adott esetben élesen bírálja a Bush kormányzatot. A Demokrata Párton belül, annak jobb szélén helyet foglaló, a neoliberais agenda iránt elkötelezett clintoniánus politikusokat tömörítő Democratic Leadership Council platformot támogatja. Hogy mégis bekerült ebbe a válogatásba, annak az az oka, hogy – elsősorban kulturális téren – a progresszív lapok csoportjába sorolható. A lap mérsékelten Izrael-barát.

A *New York Review of Books* folyóirat elsősorban irodalmi, kulturális témákkal foglalkozik. Az 1963-ban alapított lap szerzőgárdájához az egész világon ismert értelmiségiek tartoznak: Gore Vidal, Norman Mailer, Tony Judt. A kezdetben radikálisnak induló lap ma már alig látható módon lóg ki a többségi sajtó tagjai közül.

A *The American Prospect* a társadalmi igazságosság mellett elkötelezett liberális lapként határozza meg magát. Témái közé többségében belpolitikai cikkek tartoznak, de a globális folyamatok nemzetközi viszonyrendszere hatásainak témája is gyakran szerepel a lapban. A washingtoni székhelyű lapot 1990-ben alapították. A lap enyhén Izrael-kritikus.

A *The Nation* a legrégebb hagyományokra visszatekintő progresszív amerikai lap. 1865-ben alapították New Yorkban. A lapnak több kontinensen is van tudósítója. Fennállása alatt olyan ismert progresszív személyek voltak a lap munkatársai, mint Daniel Singer, Carey McWilliams és Jean-Paul Sartre. A vietnami háború alatt élesen szembehelyezkedett Johnson elnök politikájával.

A jelenlegi szerzők között megtalálható a *Counterpunch* című radikális lap szerkesztője, Alexander Cockburn, a *No Logo* című világszerte ismert könyv szerzője, Naomi Klein vagy Jonathan Schell. A Demokrata Párttal szemben nagyon kritikus, ugyanakkor a négyévente esedékes választások előtt mindig a demokrata párti jelöltet biztosítja támogatásáról. A legutóbbi választások alkalmával (2004) John Kerry jelölését támogatta, a lap által képviselt szellemiséghez jobban illeszkedő - bár a Demokrata Párttól távol álló - Ralph Nader-rel szemben. Fordulatot jelentett a lap történetében, hogy 2005-ben bejelentette, a 2008-as elnökválasztás idején olyan elnökjelöltet hajlandó csak támogatni, aki ellenzi az iraki háborút. Kritikus Izraellel szemben.

A *The Progressive* című folyóirat az amerikai Közép-Nyugat baloldali lapja. 1909 óta jelenik meg a wisconsini Madisonban. Erősen elkötelezett a társadalmi igazságosság és a pacifizmus eszménye mellett. 1945 óta támogatja a nukleáris leszerelést. A polgárjogi harc során kitüntetett szerepe volt Martin Luther King nézeteinek népszerűsítésében. A lap témái között fontos szerepet kapnak a környezetvédelmi, az emigráns és a latin-amerikai helyzettel foglalkozó írások. Szerzőgárdájában megtalálhatóak nem csak a legismertebb mai amerikai szocialisták (Howard Zinn, Barbara Ehrenreich, Noam Chomsky) de a Kongresszus ismert "balszélső" demokratái is (Russel Feingold, Bernie Sanders, Dennis Kucinich). Izraellel szemben kritikus.

A progresszív sajtó reakciója a 2001. szeptemberi merényletekre

A nemzetközi reakciók egységesek voltak: mindenki elítélte a merényletet beleértve az arab országok mértékadó köreit is. Az elnök a merényletet követő napon beszédet intézett az amerikai nemzethez: „*Amerikát megtámadták, mert mi vagyunk a szabadság legfényesebb lángja és garanciája a világon, és nincs más, aki ezért a lángért kezeskedni tudna.*” Majd hozzátette: „*minden erőnket mozgósítjuk annak érdekében, hogy a merénylet elkövetőit megtaláljuk, és felelősségre vonjuk. Nem fogunk különbséget tenni az elkövetők és az azoknak menedéket adók között.*”⁶

Az amerikai média is egységesen elítélte a merényletet, bár a kommentárok már eltérőek voltak. A mainstream média a jogosan elítélő megjegyzéseket igyekezett beépíteni a rendszer apológiájába. Általánosan elfogadott publicisztikai fordulat volt a támadást a szabadság elleni – iszlám fundamentalista – gyűlöletre visszavezetni, és azt az Egyesült Államokat jellemző magasabb rendű társadalmi-gazdasági berendezkedés miatti gyűlölettel magyarázni.

Ennek a könnyen fogyasztható – a Jó és a Gonosz közötti küzdelem sémájára épülő – magyarázatnak a komoly korlátaira többen felhívták a figyelmet. Vajon tényleg csak az amerikai demokráciaeszmény és életforma elleni támadásról lenne szó? Legélesebben talán Susan Sontag fogalmazta meg kételyeit a *New Yorker* című folyóirat 2001. szeptember 24-i számában:

„Mi alapján mondjuk, hogy ez egy gyáva támadás volt a civilizáció, a szabadság, az emberiség vagy a szabad világ ellen, és nem egy, magát a szabadság bajnokának kikiáltott szuperhatalom és annak tevékenysége ellen? A kifejezés, hogy gyáva, inkább illik technikai fölényük miatt a nagy távolságból támadókra, mint azokra, akik saját személyüket használják arra, hogy megöljenek másokat. A keddi támadás végrehajtóit mindennek nevezhetjük csak gyáváknak nem.”

Sontagnak a nagy felháborodás miatt később módosítania kellett kijelentését. Hasonló dolog történt Bill Maher-ral, az ismert televíziós show man-nel is. Műsorában, a „*Politically Incorrect*-ben” azt találta mondani, hogy „*Gyáva rakétáink most is 2000 mérföldre cirkálnak*”

⁶ Statement by the President in His Address to the Nation, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.

tőlünk. Ez valóban gyávaság. Egy repülőt belevezetni egy épületbe – akárhogy is nézzük – nem nevezhető gyávaságnak.”⁷

Az elkövetkező oldalakon a korábban felsorolt progresszív folyóiratok a merényletre adott reakcióit, kommentárjait mutatjuk be. A *Dollars & Sense* folyóirat elítélte a merényleteket, magasztalta a mentésben önfeláldozó módon viselkedő embereket, majd hozzátette:

„Szemben állunk azzal a kísérlettel, amely célja, hogy a szeptember 11-i tragédiát a jobboldali politikai napirend helyzetbe hozására használja fel, beleértve ebbe a katonai költségvetés emelését, a gazdagokat és a vállalatirásokat érintő adócsökkentést. Elítéljük az afganisztáni tálib rezsimet és az Al-Kaida reakciós céljait.(...) Helytelenítjük, hogy az Egyesült Államok megtorló intézkedéseket alkalmazzon, amely növeli az afganisztáni civil lakosság szenvedését, ráadásul az erőszak spirálját vonja maga után. (...) Kiállunk a politikai szabadságjogok, a gazdasági igazságosság, a társadalmi egyenlőség mellett és támogatjuk azokat, akik ezért harcolnak, bárhol is legyenek a világon.”⁸

Az *In These Times* a következőket írta:

„Az emberekbe költöző félelem felkeltése nem a béke ügyét szolgálja, hanem a legrosszabbat hozza ki az emberi természetből. (...) Amikor Bush papagájszerűen ismételteti azt, hogy „ördögi cselekedet” békés szándékaival együtt elnöki kompetenciái is megkérdőjelezhetőek. A modern történelemben az ellenség és a Gonosz között túl könnyű volt az átjárás, ami előkészítette a terepet a tömeggyilkosságoknak. Nem kérdéses, hogy azoknak, akik látták a merényletek következményeit New Yorkban és Washingtonban hasonló fúthattak át az agyán, de ha megválasztott vezetőink hasonló attitűddel reagálnak a támadásra csak ronthatnak ezen a tragikus helyzeten.”⁹

A *New York Review of Books*-nak a merényletre reagáló cikkét Philip C. Wilcox Jr. – korábbi nagykövet, a Közel-Kelet Békéjéért Alapítvány (*Foundation for Middle-East Peace*) elnöke – írta. Az írást az érzelmek helyett a katonai-diplomáciai ügyekben járatos szakértő stílusa jellemzi:

„Bár a fegyveres erők használata politikailag népszerű döntés lehet, az esetek többségében egyáltalán nem hatékony és inkább kontraproduktív. Ezek mögött a terroristák mögött legjobb tudomásunk szerint nem állnak konkrét államok. Ezek a terroristák komplexebb és nagyobb kihívást jelentenek, mint a

⁷ Bill Maher Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Bill_Maher, Hiába szimpatizáltak sokan Maher-ral, és hiába lett a műsor elhangzását követő egy hét alatt a terroristák támogatójából az Alkotmány első kiegészítésének áldozatává, ez sem segített. Szerződését az ABC társaság nem hosszabbította meg.

⁸ *September 11*. Dollars & Sense, 2001. november/december.

⁹ *The problem with evil*. These Times, 2001. október 15.

terrorizmus államilag szponzorált változata, gondoljunk csak Líbiára, amelyik most passzív vagy a világi Amerika-ellenes terrorista csoportokra, amelyek gyakorlatilag marginalizálódtak. (...) Bush civil héjáival szemben jó néhány amerikai katonai vezető szkeptikus a fegyveres erő alkalmazásának hatékonyságával kapcsolatban. Arra mutatnak rá, hogy az afgán hegyekben rejtőzködő bin-Ladenra légi úton nem lehet csapást mérni.”

A szerző megoldási javaslatot is megfogalmaz:

„Jobb megoldásnak ígérkezne a nemzetközi együttműködés, amely során nyomásgyakorlással és Pakisztánnal történő szoros együttműködéssel rá kellene venni a Talibánt bin-Laden bíróság elé állítására. Azzal, hogy bombázzuk a Talibánt a célunkat nem érjük el, és a támadás sok ártatlan ember életét is követelne.”

Majd az egyik leglényegesebb szempontra hívja fel a figyelmet:

„A fegyveres erők bevetése szuverén államok ellen jogi problémákat is felvet. Az egyoldalú beavatkozás a nemzetközi jog sérelmével járhat, beleértve azokat a terrorista ellenes céllal aláírt szerződéseket is, amelyek létrehozásáért az Egyesült Államok is küzdött. Az egyoldalú fegyveres beavatkozás elidegenítheti tőlünk szövetségeseinket, különösen az iszlám világban, akiknek az együttműködésére pedig szükségünk lenne.”¹⁰

A *The Progressive* című lap cikkírója együttérző módon nyilatkozott a merénylet áldozataival kapcsolatban, ugyanakkor Bush elnök háborút vizionáló kijelentései kapcsán komoly aggodalmának adott hangot:

„Feladatunk, hogy tevékenységünkkel arra figyelmeztessünk: az erőszak választása nem jelenthet megoldást. Feladatunk, hogy rávilágítsunk a terrorizmus okaira. Feladatunk, hogy megpróbáljuk megakadályozni, hogy az elnök hadba küldje az amerikaiakat, és veszélyeztesse az életüket, akár csak a más országokban élő emberek életét.”

Ezután következnek az igazán merész, a cikk megjelenésének időpontjában igencsak felszított nacionalizmus miatt akár a lap olvasottságával is játszó kijelentések:

„Az Egyesült Államok keze nem tiszta. Az elmúlt ötven év történelme az Egyesült Államok harmadik világbeli elnyomó kolonialista gyakorlatának a történelme. Nem túlzás azt állítani, hogy az Egyesült Államok Guatemalától kezdve Iránon és El Salvadoron át Vietnammal és Chilével bezárólag terroristaként működött. Mi több, a mai napig is így működik Irakban, és támogatja a terrort idéző cselekedeteket Izraelben és Kolumbiában is. (...) Bush

¹⁰ *The terror*. New York Review of Books, 2001. szeptember 19.

afganisztáni háborús tervei nem szolgálnak hasznos célokat. Ehelyett bumerángxént hathatnak ránk. Ideje, hogy megszűnjön a terrorfenyegetettség: mind a részükről, mind a részünkről.”¹¹

A *The New Republic* szerkesztőségi cikke szeptember 11-ét a globalizációkritikai (a cikkben következetesen antiglobalizációs) mozgalom elleni támadásnak használja fel. A szerző hosszasan idéz (kizárólag kárörvendő megjegyzéseket) a globalizáció-kritikai honlapoknak a merényletekre vonatkozó kommentárjaiból, majd fokozatosan egybemossa a fenti mozgalmak tagjait a merényletek elkövetőivel. Véleménye szerint a mozgalom tagjai a globalizáció során tapasztalható negatív jelenségeket használják fel arra, hogy irracionális Amerika gyűlöletüket leplezni tudják. A cikk írója felhossa Jose Bove esetét, aki azért, hogy szétvert egy McDonald’s-ot, antiglobalizációs hős lett. Majd felteszi a kérdést:

„Ha Bove egy nem amerikai tulajdonú üzletet vagy egy nem amerikai tulajdonú cégóriást vert volna szét, vajon akkor is élvezné-e a globális baloldal bizalmát? Lehet, hogy Bove kulturálisan egy Amerika-ellenes harcos, de gazdasági szempontból a harmadik világ farmerjai elleni harc lovagja, akik képtelenek termékeiket bejuttatni a francia piacra, annak erős protekcionizmusa miatt. Követői közül csak kevesen gondolnak bele ebbe.”¹²

A lap a következő számában egy másik figyelemreméltó írást is közöl a terrortámadással összefüggésben. A „Hibás irány” című cikk a társlapot, a *The Nation*-t támadja, annak egy, a merényletre írt kommentárjával kapcsolatban. A *The Nation* cikkírója elkövette azt a „hibát”, hogy a merényletet nem csupán önértékén vizsgálta, hanem igyekezett azt tágabb (Amerika-Izrael-Közel-Kelet) kontextusba helyezni. Ez a *The New Republic* cikkírója számára megengedhetetlennek bizonyult, s hosszan érvelt a *The Nation* ellenében azzal, hogy bin Laden köztudomásúlag nem híve a palesztinoknak, sem Szaddam Husszeinek, s kizárólagos célja egy iszlám fundamentalista világ létrehozása a felvilágosodás értékeinek tagadásával. Majd így folytatja:

„Bár harcunkat bin Ladennel mindenki új háború kezdetének gondolja, az valójában sok szempontból 1989 óta folyik. Bin Laden mindenekelőtt egy etnikai inkvizítor, és az Egyesült Államok az egyetlen hatalom a világon, amely képes fegyveres erejével biztosítani azt, hogy a különböző vallások és a különböző rasszok békében élhessenek együtt.”¹³

¹¹ *A Terror-Filled Day*. The Progressive, 2001. október 1.

¹² *Sidelines*. The New Republic, 2001. szeptember 24.

¹³ *Fault Lines*. The New Republic, 2001. október 1.

A fenti két cikk írója azonos személy, Peter Beinart, láthatólag tartózkodik minden tágabb összefüggés vizsgálatától, amely esetleg kedvezőtlen színben tüntethetné föl országát, mint a világpolitika egyik első számú aktorát. A terrortámadást nem hajlandó kapcsolatba hozni az Egyesült Államok markáns közel-keleti szerepvállalásával. Ugyanakkor jól rámutat arra, hogy a szeptember 11-i terrortámadás nem előzmények nélküli cselekedet volt. Ám ebben az esetben is hiába várjuk, hogy választ kapunk arra a kérdésünkre, hogy mi történt 1989-ben, ami Oszama bin Ladent az Egyesült Államok ellen fordította. Egyáltalán hogyan kerülhetett olyan helyzetbe ez a szaúdi származású férfi, hogy 2001 októberében Peter Beinartnak 1989-ig kell visszakeresni az emlékeiben bin Laden szerepét illetően? Az események összefüggésekben való vizsgálatától a szerző nem riad vissza, csak éppen meglehetősen önkényesen jelöli ki a vizsgált „tárgymetszetet”, gondosan ügyelve arra, hogy az Egyesült Államok valódi szerepe ne kerüljön a mikroszkóp lupéja alá. A folyamat során szinte törvényszerű, hogy az olvasó Amerika önképét annak autentikus képével azonosítsa. A *The New Republic* Peter Beinart írásaival a mainstream irányzatot erősíti, bár a lap – több esetben – próbál úgy tenni, mintha képes lenne kilépni ebből az önként vállalt szerepből.

S ez nem könnyű. Ben Bagdikian, az ismert újságíró és sajtókritikus számításai szerint 1983-ban még 50 nagyvállalat uralta az amerikai sajtó- és könyvkiadás piac több mint a felét, 1987-ben számuk 27-re csökkent, 2002-ben pedig már csak 10-en voltak. Egy ilyen mértékben monopolizált piacon valóban nem lehet könnyű a különvéleményt hallatni. A többségi sajtóvihar könnyen kidönti a kisebbségi, rendszerkritikus véleményt megfogalmazó lapok fáit.

A lapszerkesztők egyre kevésbé képesek autonómok maradni, és sok esetben úgy tűnik, hogy a lebírhatatlan tőkeerővel rendelkező tulajdonosok bábjai csak. Eklatáns példája ennek David Westin esete, aki az ABC NEWS elnökeként a Columbia Egyetem újságíró iskolájában tartott előadáson arra a kérdésre, hogy véleménye szerint kizárólag a Pentagon megtámadása lehetett-e volna „legitim” célpont Amerika ellenségeinek a következőt válaszolta: *„Valójában nem alakítottam ki az álláspontomat erről a kérdéstről. Mint újságíró erősen hiszem azt, hogy ez olyan kérdés, amiben nem kellene állást foglalnom.”* Majd néhány nap múlva – nyilvánvalóan tulajdonosi nyomásra – a következőkkel helyesbítette korábbi kijelentését: *„Rossz volt, amit mondtam. A Pentagon megtámadása minden esetben bűncselekmény, semmilyen körülmények között sem igazolható. Elnézést kell kérnem azért, ha a korábbi kijelentésemmel kárt okoztam volna.”*¹⁴

¹⁴ Zeilzer, Barbie - Allen, Stuart (szerk.): Journalism after September 11. Routledge. 2002. p. 33.

A Dissent úgy próbált a fegyveres megoldás mellett érvelni, hogy közben azért elhatárolódjék az elnöktől, s a lap által támogatott megoldást egyfajta humanista intervencionista alapra helyezze:

„Ezt a háborút különböző frontokon kell egyszerre megharcolni: diplomácia, gazdasági, pénzügyi, belbiztonsági és katonai eszközökkel. Egy kellően érzékeny és szilárd elvi alapokon nyugvó álláspontnak meg kell találni a megfelelő utat a „csak mondj nemet” háborúellenes mozgalom és a „minden megoldás lehetséges” alapon működő hazafiaskodó csapásmérés között.”¹⁵

A *Mother Jones*-nak a merényletre reagáló első cikke csak novemberben jelenhetett meg. Ez érdekes helyzetet teremtett, ugyanis az Afganisztán elleni háború esélyeinek latolgatásával már nem kellett foglalkozniuk, ugyanakkor eltérően a többi progresszív laptól ide már beszivárgott az amerikai mainstream médiából Szaddam Husszein neve, mint aki támadás potenciális kitervelője (lehetett). A lap igyekszik „BBC korrektséggel” fogalmazni az eseményekről. Elismeri, hogy a merényletben okai között szerepet játszott az Egyesült Államok közel-keleti politikája, amely igen problematikus, ugyanakkor sietve igyekszik bírálni azokat a baloldali véleményformálókat, akik szerint az Egyesült Államok közel-keleti politikája nem mentes minden ellentmondástól. Majd így folytatja: „*A nemzetnek olyan módon kell szembesülnie a jelenlegi krízissel, hogy miközben igyekszünk megoldani e hatalmas problémát, hitet tegyünk azon értékek mellett, amelyeket fontos megvédenünk: az emberi élet szentsége, a szabadság és az igazságosság.*”¹⁶

A *The American Prospect* október 22-i számában a következőket olvashatjuk:

„miközben megpróbáljuk megtalálni a helyes választ a terrorfenyegetettségre, és a nemzet nekilát annak a feladatnak, amelyet Bush elnök a szabadságért folytatott küzdelemnek nevez, fontos, hogy olyan módon járjunk el, hogy e szabadságjogok érvényesülése biztosított legyen a saját hazánkban.”¹⁷

Ugyanebben a számban egy másik szerző a terrorizmus elleni harc nemzetközi beágyazottságának problémájára hívja fel a figyelmet:

„Az Egyesült Államok nem remélheti a nemzetközi támogatást, ha a terrorizmus elleni harc túlmutat önmagán, ha öncélúvá válik. Ezt a krízist megelőzően a kormányzat nem mutatott túl sok együttműködési hajlandóságot Oroszországgal és az európai szövetségesekkel. De ebben a harcban

¹⁵ Leo Casey: *Terror and the response*. Dissent, 2002. tél.

¹⁶ *Editor's note*. *Mother Jones*, 2001. november/december.

¹⁷ *How not to Fight Terrorism*. *The American Prospect*, 2001. október 22.

szövetségeseink együttműködése nem csak kívánatos, hanem elengedhetetlen is. Együttműködés nélkül nincs győzelem. (...) A kormányzat tagjai minden bizonnyal megértették a nemzetközi kooperáció szükségességét, de ahelyett, hogy nemzetközi együttműködés kereteinek kialakítására törekednének – például az ENSZ Biztonsági Tanácsának bevonásával – inkább az unilaterális akciókat választják, és elvárják, hogy más nemzetek kövessék ezen akciókat. (...) Az elnök antiterrorista kampányhoz olyan retorikát használ, mintha keresztes háborúba mennének. A feladat elvégzéséhez Istent hívta segítségül kongresszusi beszédének zárszavában, és ez olyanfajta indulatot és szenvedélyt képvisel, amit talán jó lenne a másik oldalnak meghagyni. (...)

Bush elnök maga mögött tudhatja az amerikaiak döntő többségét, és mindez jogos. A demokraták mind Washingtonban, mind a tagállamokban félretették különérdekeiket. Ezt az egyetértést azonban nem kellene minden korlátot félredobva felhasználni. Az elnök helytállásában sok dolog igazán elismerésre méltó, de egyúttal sok minden aggodalomra is okot ad. Egy olyan háborúban vagyunk, aminek nem ismerjük még a határait, a világnak egy olyan régiójában, amely idegen számunkra, és ellenséges velünk szemben. A háború más országokra is áterjedhet. Hogy elhárítsuk ezt, folyamatosan figyelünk és értékelnünk kell az eseményeket. Szeptember 11-e tragédiáját nem kellene máshol megismételni.”¹⁸

A *The American Prospect* nyíltan hitet tett az afganisztáni beavatkozás mellett, elismerte annak jogosságát, még abban az esetben is, hogy tudta, a probléma kezeléséhez Amerika nem különösebben igényli a nemzetközi fórumok érdemi bevonását. Félelmei fókuszában inkább a hazai polgári szabadságjogok korlátozásának nyilvánvaló veszélye szerepelt.

A *The Nation* című folyóirat akkori főszerkesztője, Victor Navasky megkeresésekre két részre osztotta a támadás lehetséges okait: racionális okként az Egyesült Államok világpolitikai szerepvállalását, nagyhatalmi törekvéseit említette, míg az irracionális okok közé az amerikai életforma, öltözködési-, viselkedési szokásokat sorolta föl, mint olyan tényezőket, amelyek állandó feszültségforrást jelentenek az iszlám fundamentalizmus által kívánatosnak tartottakhoz képest.

Ugyanakkor hangsúlyozta azt, hogy nem hisz a civilizációk harcának ma igen divatos teóriájában. Véleménye szerint Izrael nem jelent olyan problémát az iszlám fundamentalizmusnak, ami komoly indokként játszhatott volna szerepet a terrortámadásban. Izrael sokkal inkább egy olyan probléma, ami alkalmas arra, hogy elfedje a valós motivációkat. Victor Navasky szerint Afganisztán megtámadásának helyességét lehet politikai és katonai szempontból is vizsgálni. Ha igaz az, hogy az egész civilizált világot támadás érte, akkor a megoldást a nemzetközi szervezetek bevonásával kell megkeresni. A globális

¹⁸ *The war we should fight*. The American Prospect, 2001. október 22.

problémára globális választ szükséges adni, s a politikai problémakezelés milyensége jelöli majd ki a katonai megoldás lehetőségét, kereteit.¹⁹

Deák Istvánnak, a Columbia Egyetem emeritus professzorának véleménye szerint a támadás oka az eltérő kulturális világkép mellett az Egyesült Államoknak a Közel-Kelet országában tanúsított imperialisztikus jellegű törekvéseiben keresendő, ugyanakkor – mint hozzátette – az iszlám fundamentalizmus képviselői előszeretettel asszociálnak minden nyugati jellegű termékről, magatartásbeli jellemzőről Amerikára, még akkor is, ha történetesen Amerikának a kapcsolata az adott dologgal egyáltalán nem releváns. Úgy látszik, – mondta a professzor – hogy Amerika mára átvette azt a negatív szerepet, amit Anglia játszott sok ország lakosságának szemében a 19. században. Úgy látja, hogy az afganisztáni beavatkozás indokolt volt, mert ezzel meg lehetett dönteni a Talibán uralmát, amely szoros kapcsolatban volt Oszama bin Ladennal.²⁰

Eric Foner, az egyik legismertebb, szintén a Columbia Egyetemen tanító amerikai történész a támadás okának a Közel-Keleten tanúsított hegemon amerikai politikai törekvések miatt összesűrűsödött problémákat nevezte meg.²¹

Egy, a New York-i értelmiséget jól ismerő magyar véleményformáló szerint a terrorcselekményeket az Egyesült Államok egyedüli világhatalmi szerepe és annak következményei váltották ki. Ugyanakkor, mint hozzátette, a támadás nem csak az Egyesült Államok ellen irányult, hanem a nyugati civilizáció ellen is. Az általánosan felhozott indokok (a harmadik világ nyomora, a palesztin nép rossz helyzete) inkább csak ürügyként szolgálnak, a valós okokra nem adnak kellő magyarázatot.²²

Mintegy a liberális körök véleményének ellenpontozásaként felkerestem az erősen konzervatív *National Review* szerkesztőségét is, ahol Jay Nordlinger, a 2000-es választási kampány idején George W. Bush szövegírója, vezető szerkesztő válaszolt kérdéseimre. Véleménye szerint a szeptember 11-i terrortámadás azért érte Amerikát, mert akik elkövették gyűlöltek az országot. Gyűlöltek mindazt, amiért Amerika kiáll a világban, mindazt, amit képvisel. Akik a merénylet mögött állnak gonoszak, gyűlölik a nyugati világ szabadságát.²³

Ez az érvelés a *The Progressive* kommentárjának tökéletes tükörképe. A terrortámadás okának mindkettő megjelöli Amerika különleges szerepét, helyét a világban, de a *The Progressive* ezt a szerepet kritikusan vizsgálja, míg a *National Review* szerint az Egyesült

¹⁹ Interjú Victor Navaskyval. 2006. február 15. New York.

²⁰ Interjú Deák Istvánnal. 2006. február 18. New York

²¹ Interjú Eric Fonerrel. 2006. február 19. New York

²² Interjú. 2006. február 16. New York

²³ Interjú Jay Nordlingerrel. 2006. február 22. New York

Államok szerepe a világpolitika színpadán magától értetődően jó. Jay Nordlinger világképében a szeptember 11-ei támadássorozat a jó és a gonosz közötti harc egyik legjobb példája.

A progresszív sajtó reakciója a Hazafi Törvényre

Szeptember 11. sokak véleménye szerint lerombolta az amerikai emberek biztonságérzetét. A hazai földön megtapasztalt háború élményét már senki nem élhette át személyesen. Az 1812-es brit invázió és annak hatása mindenki számára csak a történelemlétekből volt ismert. Közel kétszáz év néhány pillanat alatt lerombolt biztonsága a rendpártiság irányába terelte az Egyesült Államok közvéleményét és politikusait.

A Kongresszus elé beterjesztett Hazafi Törvényt (*Patriot Act*) a képviselők többségének igenlő szavazata²⁴ után az elnök 2001. október 26-án írta alá. A törvény számos, az idegenrendészet és nemzetbiztonság tárgyában korábban megalkotott jogszabály rendelkezéseit módosította vagy olvasztotta magába (*Foreign Intelligence Surveillance Act - 1978, Financial Anti-Terrorism Act - 2001*). A törvény tíz részből áll. Magában foglalja a határőrizeti és idegenrendészeti rendszerek és adatbázisok korszerűsítését (pl. ujjlenyomatvétel az Egyesült Államok területére lépő személyektől).

Érthető módon sok kritika érte, mivel erősen korlátozza a polgári szabadságjogokat, és szellemisége a besúgórendszert idézi. A törvény 213. szakasza²⁵ felhatalmazza a hatóságot titkos megfigyelések foganatosítására, és ezzel összefüggő bizonyítékok lefoglalására, ha ez indokolt. A másik ilyen erősen orwelli jellegű intézkedés feljogosítja az FBI-t arra, hogy a lakók távollétében, értesítés nélkül végezzen házkutatásokat, és erről csak később adjon tájékoztatást. Ez a későbbi időpont 7 naptól 90 napig terjedhet. A *Patriot Act* lehetőséget ad arra is, hogy az FBI áttekintse a könyvtári kölcsönzések gyakorlatát azon személyek esetében, akiket terrorizmussal vádolnak.

A *The Nation* a következőképpen írt a törvényről:

„John Aschroft Hazafi Törvénye terroristának minősít minden szervezetet, amely valaha az erőszak középpontjához nyúlt. Ez az intézkedés a McCarthyizmus filozófiáját idézi, ahol a terrorista és a kommunista kifejezések szabadon cserélhetőek voltak egymással. (...) Miért találják annyira megnyugtatónak a

²⁴A képviselőházi szavazás eredménye: 357 igen szavazat és 66 nem szavazat volt. <http://clerk.house.gov/evs/2001/roll398.xml> A Szenátusban egyedül a wisconsini Russel Feingold szavazott a törvényjavaslat ellen.

²⁵ Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT ACT) Act of 2001

<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/F?c107:1:./temp/~c107Wi60Cw:e48053>

liberálisok a kormányzat válaszait? Miért nincs hangosabb felhördülés a törvény ellen? Ténykérdés, hogy félünk és a félelem miatt erős a vágyunk a biztonságra. Az is igaz, hogy a támadás következtében egységet akarunk mutatni. De a félelem és a krízis pánikot szül, és a pánik következtében könnyen feladjuk közös értékeinket.²⁶

A *The American Prospect* egy tematikus számot szentelt a szabadságjogok korlátozásával összefüggő témáknak „Megvédeni a nyitott társadalmat” címmel:

„A törvény legrosszabb intézkedései társadalmunk leginkább sebezhető tagjait, az emigránsokat célozzák meg, azokat, akik amúgy sem tudják hallatni hangjukat a politika színterein. A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a Bevándorlási Hivatal az igazságügyi miniszter utasítására őrizetbe vegye őket, még abban az esetben is, ha törvényes lehetőségük, hogy itt éljenek közöttünk. (..) Nagyon kevésbé valószínű, hogy ez a jogszabály biztonságosabbá teszi életünket, viszont mindazon elvek, amiért harcolunk, könnyen a törvény áldozatává válhatnak. Ahogy Louis Brandeis bíró mondta közel 75 évvel ezelőtt: a félelem táplálja az elnyomást, az elnyomás táplálja a gyűlöletet, s a gyűlölet veszélyt jelent a stabil kormányzásra. A szabadság és a biztonság nem csereberélhető.”²⁷

A „terror elleni harcról” szóló sajtótudósítások lehetősége mind az afganisztáni, s majd később az iraki harci cselekmények idején is a Pentagon kezétől függtek. A kormányzat folyamatosan nemzetbiztonsági kérdést csinált mindenből, s ezzel már úgymond racionális indokokkal tudta a sajtó munkásait eltávolítani a kényesnek tartott témáktól. Szeptember 11. után a kormányzat nagyipari méretekben fogott hozzá a korábban mindenki számára nyilvános adatok titkosításához.

A *Bureau of Transportation Statistics* nevű hivatal törölte saját internetes oldaláról a Nemzeti Közlekedési Atlasz adatbázisát. A U.S. *Geological Survey* nevű szövetségi tudományos intézet, felszólított minden állami könyvtárat, hogy semmisítse meg a birtokában lévő *Amerika felszíni vízkészletei* című CD ROM-ot.²⁸ A Pentagon igyekezett mindent megtenni, hogy a terror elleni harccal összefüggő eseményekről beszámoló tudósítóknak egy pillanatra sem engedje el a kezét. A Pentagon épületébe látogató, a lojalitás tekintetében még nem megvizsgált tudósítók mellé kötelező jelleggel egy kísérőt osztottak be. Ennek az új

²⁶ *More surveillance on the way*. The Nation, 2002. október 30.

²⁷ *Defending an Open Society*. The American Prospect, 2001. október 18.

²⁸ Ez utóbbi intézkedés azt mai szemmel nézve viccesnek is tekinthető gesztust idézi fel, amikor 1953-ban Lavrentyij Berija kivégzése után a szovjet lexikon tulajdonosai kaptak egy levelet a kiadótól, amelyben az azt kérte tőlük, hogy a „történetesen” Beriját bemutató oldalt vágják ki a lexikonból és a már postázott Bajkál tavat ismertető színes mellékletet ragasszák be a helyére.

szabályozásnak a komolyságát mutatja, hogy egyik alkalommal letartóztattak egy fotóriportert, és elkobozták a kameráját az állami tulajdon illegális filmezése miatt.²⁹

A tapasztalatok szerint az amerikai sajtó szeptember 11. után könnyen engedett a kísértésnek, hogy elfogadja a kormány által hirdetett igazságot igazságként, és készségesen hagyta magát kívülről szabályozni. A merénylet színtereihez és információihoz való hozzáférés korlátozott és kontrollált volt. A merényletek után a kormányzat felszólította a nagy TV társaságokat, hogy a birtokukba kerülő bin Laden videófilmeket ne mutassák be a nagyközönségnek. Az öt nagy TV társaság elfogadta az „ajánlást” csakúgy, mint a kormány javaslatát a hírmagyarázat nyelvi megfogalmazásaira tekintettel.

A kérdés az, hogy az a nemzet, amelyik büszkén tekint magára, mint a nyitott társadalom jó példájára, milyen mértékben tud harcolni a terrorizmusnak nevezett jelenség ellen úgy, hogy közben továbbra is igénye van a polgári szabadságjogok biztosítására?

A háborúellenes mozgalmak és a „Határozat Irakról”

Az Egyesült Államokban a háborúellenes mozgalom három jelentősebb szervezet köré rendeződött: *Act Now to Stop War and End Racism* (ANSWER), *Not in Our Name* (NION) és a *Unied for Peace and Justice* (UFPJ).

Az ANSWER volt az első csoport Amerikában, amely 8000 fős tiltakozást szervezett a készülődő háború ellen már 2001. szeptember 29-én a fővárosban. A szervezettel kapcsolatban azonban baloldalról is éles kritikák merültek fel, amiatt, hogy a gyakorlatban a *Workers World Party* (WWP) elnevezésű sztálinista párt, valamint a Ramsey Clark vezette, az 1999-es koszovói háborúban Szlobodan Miloseviccsel szolidaritást vállaló *International Action Center* (IAC) fedőszervezeteként működik. A szervezet 2002. április 20-án az Egyesült Államok történetének legnagyobb, százezres, Palesztinával szimpatizáló tüntetését tartotta meg Washingtonban, amelyet a Kongresszusnak az Irak elleni háborús felhatalmazásra adott válaszként szervezett. Közvetlenül az iraki háború elindítása előtti napokban az ANSWER szervezésében mind a fővárosban, mind San Franciscóban százezrek vonultak fel, követelve a háborús gépezet megállítását.

A fenti problémával kapcsolatban erős kételyt fogalmazott meg a *Mother Jones* egyik cikkírója:

²⁹ David Cohen, David - Wells, John W.: American National Security and Civil Liberties in an Era of Terrorism.

„A jelenlegi háborúellenes mozgalom vezetése gátat épít maga körül, úgy, hogy közben a megkeseredett régi ortodox bal felé húzza azt, eltávolodva amerikaiak millióitól, akiknek őszinte aggodalma jelenti a mozgalom lényegét. Ha a háborúellenes érzés képes lesz hatást gyakorolni a jelenlegi folyamatokra, akkor az valószínűleg a szervezett tüntetések ellenére fog bekövetkezni és nem annak következtében. (...) A legtöbb transzparensten a „le a szankciókkal”, „le a bombázással” kifejezések voltak olvashatók. A nemzetközi szankciók valóban humanitárius sorscsapást jelentenek az iraki civil lakosság számára. De Szaddam Husszein nem felelős ezért? Nem kellene talán őt is említeni? (...) Akik felelősséget éreznek a globális béke és biztonság iránt, és visszautasítják mind a háborút, mind a megelőző csapást (*preemptive strike*), mint a béke és biztonság elérésének eszközét, azoknak inkább ismeretterjesztő tanfolyamokat kellene szervezni, vitákat tartani és nem demonstrációkat őszinte, hangos és abszurd jelmondatokkal.”³⁰

A 2002 tavaszán alakult NION az ANSWER-nél sokkal több elismerést szerzett az amerikai társadalom véleményformálójától. A csoport megalakulását a *Statement of Conscience* nyilatkozattól számítják. A nyilatkozat arra kéri az amerikai embereket, hogy állják útját azon törekvéseknek, amelyek 2001. szeptember 11. óta jellemzik az amerikai politikát, és veszélyt jelentenek az egész világra. A nyilatkozatot olyan világszerte ismert emberek írták alá, mint: Robert Altman, Noam Chomsky, Jane Fonda, Spike Lee, Terry Gilliam, Oliver Stone. Bár a NION mögött feltűnt a marxista-leninista-maoista *Revolutionary Communist Party*, a párt és a NION mozgalom között közel sem volt olyan szoros a kapcsolat, mint az ANSWER és a WWP között, nem is beszélve arról, hogy ezt a háborúellenes csoportot sokkal több az amerikai közéletből ismert mértékadó személy támogatta.

A *United for Peace and Justice* formáció jött létre legkésőbb, 2002 októberében. Az UFPJ valójában nem egy konkrét csoport, sokkal inkább háborúellenes csoportok laza szövetsége. Az eddigi szervezetek közül az UFPJ messze a legnyitottabb ideológiailag. Létrehozásában közrejátszott az is, hogy az ANSWER s mögötته az ideológiailag valóban problematikus Workers Word Party szerepét a háborúellenes mozgalomban háttérbe szorítsa.

Ez a mozgalom már nem pusztán az Irak elleni háború opponálásáért jött létre, témái között szerepelt a nukleáris leszerelés és a társadalmi igazságosság is. Az UFPJ által szervezett első nagy tömegdemonstráció az iraki háború elleni tüntetés világnapján 2003. február 15-én volt, amikor több százezer embert sikerült utcára vinniük New Yorkban.

Palgrave Macmillan. 2004. p. 171.

³⁰ *Who will lead?* Mother Jones, 2002. október 14.

Az *In These Times* az egyre gyakoribbá váló háborúellenes megmozdulásokról lelkes kommentár keretében számolt be, rámutatva egy, a háborúellenesség, mint közös érték által artikulálódó, alulról jövő, a neokon agendával szembehelyezkedő társadalmi csoportra:

„Eltérően a szeptemberi washingtoni IMF ellenes tüntetésektől a nagy TV-társaságok nem símaszkos „gonosztevőket” mutattak, hanem gyerekeket, kutyákat, ötletes bábokat és transzparenszeket. A szárba szökkenő háborúellenes mozgalom célja, hogy megmutassa önmagát és a Bush kormányzat ellen érzett dühét Washingtonnak, hogy annyi befolyást szerezzen, hogy úrrá tudjon lenni az elszámoltathatóság hiányán és, hogy a jövőben meg tudja változtatni a politikát. (...) Ezrek, sőt, talán milliók hívják a megválasztott képviselőjüket, írnak nekik levelet, vagy csak gyertyát gyújtanak életükben először egy közösség részeként. A mienk az a generáció, amelyik már régóta kiegyezett azzal a hittel, hogy Amerikában az átlagember úgyszemint tudja befolyásolni az ő megkérdése nélkül az életéről hozott döntéseket, Talán mégiscsak sikerül.”³¹

A *The American Prospect* a százezres méretű tömegdemonstrációknak a mainstream sajtóban tapasztalható, a tényleges súlyához viszonyított alulreprezentáltságával kapcsolatban a következőket mondta: „A többségi média ma sokkal kevésbé többségi, mint egykor volt, bár az eseményekről adott tudósítások jellege keveset változott a 60-as évek gyakorlatához képest. Amikor az éliték koalícióra lépnek, a média örömmel követi őket.”³²

Victor Navasky véleménye szerint igaz ugyan, hogy az afganisztáni és különösen az iraki katonai beavatkozás elleni tüntetések száma és nagysága ténylegesen alacsonyabb volt, mint a vietnami háború idején megtartott tüntetéseké, ez a többségi média agyonhallgatási technikái mellett azzal is magyarázható, hogy az 1960-as és 70-es években létezett a sorkatonai szolgálat intézménye, ami személyükben is motiváltta tette az embereket az ellenvélemény kinyilvánítására.³³

Az Irak elleni harci cselekmények előkészítése valójában már 2002 júniusában elkezdődött, amikor az amerikai-brit légierő az 1991-ben létrehozott déli repülési tilalmi zónában található hírközlési-katonai létesítményeket bombázni kezdte. A szárazföldi katonai akciók megindításáig, 2003 márciusáig a berepülések és a támadások egyre növekedtek és végül az egyik érvként szolgáltak az iraki rendszerrel szembeni támadások megindításához.³⁴

³¹ *New Blood*. In *These Times*. 2002. november 11.

³² *From put-down to catch-up*. *The American Prospect*, 2003. március 3.

³³ Interjú Victor Navaskyval. 2006. február 15. New York.

³⁴ A repülési tilalmi zónákat a második Öböl-háborút követően ENSZ BT határozat hozta létre. Eredeti céljai szerint az iraki rezsimmel szemben álló kurdok illetve a síiták védelmét szolgálta volna, később azonban az amerikai légierő az iraki légvédelem optimális működéséhez szükséges fizikai infrastruktúra megsemmisítése „használta”.

Végül a Kongresszus megszavazta az Irakkal szembeni katonai erő alkalmazásának lehetővé tevő határozatot (296-133 illetve 77-23 arányban).³⁵

A *Dissent* támogatta a határozatot. Méltatlankodását a határozat elfogadása miatt növekvő intenzitásúvá váló háborúellenes tüntetésekkel kapcsolatban következőképpen fejezte ki:

„A baloldalnak végre egy olyan szerepet kellene választania magának, amely túlmutat azon, hogy a kormányzati döntések meghozatala után erős kritikával élnek. A legjobb megoldás az lenne, ha a jelenlegi vezetés döntéseit nem mindig utólag elemeznék, kritizálnák, hanem konkrét, önálló javaslatokkal is előállnának azzal összefüggésben, hogy milyen jövőt képzelnek el a nemzetközi közösség számára.”³⁶

A lap bírálata abból a szempontból nyilvánvalóan jogos volt, hogy a rendszerkritikai mozgalmak, a nevükből is következő módon a fennálló kritikájában nyújtják a legnagyobb teljesítményüket, míg a működő alternatív gyakorlatok megfogalmazásával sokszor adósak maradnak. Ugyanakkor az a tény, hogy a *Dissent* ebben a cikkében jogosan tart tükröt a háborúellenes mozgalom elé, nem feledteti azt, hogy a lap ettől a tapasztalattól függetlenül is támogatta mind az afganisztáni, mind az iraki beavatkozást.

A felhatalmazási határozat belpolitikai következménye a Nemzetvédelmi Törvény (*Homeland Security Act*)³⁷ volt, amit a Kongresszus egy hónappal később fogadott el. A törvény az elmúlt 50 év legnagyobb kormány szervezete hozta létre a Nemzetvédelmi Minisztérium megalakításával. Az új intézmény számos már meglévő kormányfeladatot egyesített. Ennek eredményeképp közel 200.000 munkatársa és számtalan feladata lett: az Egyesült Államok vízi, légi, szárazföldi határainak védelme, az összes idegenrendészettel összefüggő feladat, az atomerőművek, vegyigyárak és olajkutak védelme. A törvénynek alapvetően három fő jellemzője van: a magánszféra határainak összébb húzása, a kormány titkos megfigyelési gyakorlata lehetőségének növelése, valamint a kormány által nemzetbiztonsági szempontból különlegesen érzékenynek tekintett adatok erősebb védelme.

A *The American Prospect* a törvény előkészületeire reagálva *Titanic Brother* címmel közölt cikket:

³⁵ To Authorize the Use of United States Armed Forces Against Iraq. A képviselőházi és szenátusi szavazások eredményéről lásd: <http://clerk.house.gov/evs/2002/roll455.xml>
http://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=107&session=2&vote=00237.

³⁶ *A Patriotic Left*. Dissent, 2002. Ősz.

³⁷ Homeland Security Act, H.R. 5005. 2002. november. <http://www.pfir.org/2002-hr5005>.

„Nagyobb, mint a Nagy Testvér. Hívjuk csak egyszerűen Titáni Testvérnek. A leginkább nyugtalanító, különösen azoknak, akiknek fontosak a polgári szabadságjogok, hogy az új kormány szerv hatalmas lépést jelent egy belföldre irányuló hírszerző szuperügynökség felé. (...) A Fehér Ház elvárja, hogy elfogadjuk, a titáni méretű új gépezet csak az Al-Kaidára és az ahhoz hasonló szervezetekre lett megalkotva. De az antiglobalizációs aktivisták, radikális környezetvédők, polgárjogi harcosok, abortusz ellenes aktivisták és társaik egyszer csak észreveszik, hogy Tom Ridge [belbiztonsági miniszter, a szerk. megjegyzése] őket is figyeli.”³⁸

2002. november 9-én az ENSZ BT az Egyesült Államok sürgetésére elfogadta az 1441-es számú határozatot, amelyben felszólította Irakot, hogy 30 napon belül adjon tájékoztatást tömegpusztító fegyvereiről illetve az azzal összefüggő leszerelési folyamatról. A határozat az együttműködés megtagadása esetére komoly következményeket helyezett kilátásba. Az Irakba novemberben visszatért fegyverzetellenőrök vezetője, Hans Blix 2003. január 9-én a helyszíni tapasztalatokra hivatkozva megállapította, hogy az iraki kormány az eltelt 2 hónapban együttműködött az ellenőrökkel, és nem találtak semmi olyan bizonyítékot, amely tömegpusztító fegyverek létére utalna.³⁹ Hans Blix ugyanakkor azt is hozzátette, hogy az eddigi tapasztalatok alapján nem állítható teljes bizonyossággal, hogy Irak nem rendelkezik tömegpusztító fegyverekkel, illetve, hogy megsemmisítette azokat. A bizonyítékokat Iraknak magának kellene szolgáltatnia.

Ebben a felfokozott időszakban megjelenő *New York Review of Books* cikk az amerikai kormány nyilvánvaló háborús készülődésének figyelembevételével rendkívül kiegyensúlyozottan érvelő cikket jelentetett meg:

„Ebben a percben a kormányok egyetértenek abban, hogy adott a világbékére leselkedő veszély, és adott a terv ennek megszüntetésére, s ez a tudás lehetőséget kínál az akár rövidtávú haszonszerzésre is alkalmas struccpolitikára éppúgy, mint ahogy az azonnali beavatkozásra is, tekintet nélkül az adott esetben gyászos következményekre. Ezt az egyetértést mindenképpen szükséges fenntartani ha, és amennyiben indokolt a fegyveres beavatkozás. S ha mindez még egyeztetett, közös vállalkozás, akkor még abban is reménykedhetünk, hogy nem fog katasztrofális következményekkel járni.”⁴⁰

³⁸ *Titanic Brother: Will the Department of Homeland Security be listening to our phones?* The American Prospect, 2002. június 7.

³⁹ Notes for Briefing The Security Council – 9 January 2003 www.un.org/Depts/unmovic/bx9jan.htm.

⁴⁰ *The Prospect of War*. New York Review of Books, 2002. december 19.

A fenti idézet adekvát módon bizonyítja, hogy a lap a háború kérdésében az „okos lány” mesebeli figurája érvelésének megkapó dialektikáját tekinti irigylésre méltó alapértéknek.

Tekintettel arra, hogy az Irak által nyújtani tudott bizonyítékokat az Egyesült Államok kormánya nem találta elegendőnek, Bush elnök március 17-én – hivatkozva a tömegpusztító fegyverek egész világra nézve hatalmas veszélyére – a nemzethez intézett beszédében 48-órás ultimátumot adott Szaddam Husszeinek az Irakból történő távozásra. Mivel ez elmaradt, az amerikai-brit csapatok 2003. március 20-án az ENSZ Biztonsági Tanácsának felhatalmazása nélkül, az egész világra kiterjedő sokmillió tiltakozó megmozdulások ellenére, megkezdték a hadműveletet az iraki rezsim megdöntésére.

A háború előestéjén a *The Progressive* az egész szerkesztőbizottság által jegyzett cikkben tiltakozott az agresszió megindítása ellen:

„Tiltakozunk az Egyesült Államok által vezetett, küszöbön álló, Irakot célba vevő háború ellen, amely sok szenvedést és pusztítást hozhat a térségben élők számára, úgy, hogy közben inkább felerősíti, ahelyett, hogy megoldaná a régió problémáit. Ez a háború az Egyesült Államok nagyhatalmi törekvéseiről és az olaj feletti ellenőrzés megszerzéséről szól, ami felerősíti az ország, már most is éppen eléggé meglévő antihumánus világuralmi törekvéseit. Ez az, amiért ellenezzük az Irak elleni háborút, akár az Egyesült Államok indítsa azt, akár a Biztonsági Tanács jóváhagyásával kerüljön rá sor, anélkül, hogy az ENSZ Közgyűlés döntene erről a kérdéstről.”⁴¹

A felhívás utolsó mondatát nyilvánvalóan az az aggodalom szülte, hogy az aláírók egyrészt nem bíztak a BT állandó tag Franciaország és Németország háborúellenes elkötelezettségében, továbbá pontosan tudták, hogy az ideiglenes BT tagokat jelentő minimális érdekartikulációs képességgel rendelkező, anyagilag a fejlett világtól függő kisebb országokra (Kamerun, Mauritius, Kolumbia, stb.) az Egyesült Államok hatalmas nyomást gyakorol a támadás megindítására felhatalmazó szavazat megszerzése miatt.

A *The American Prospect* az amerikai harci sikerek kritikáját a háború utáni rendezés esélyei latolgatásának szentelte:

„Az egész Amerika vezette forradalmi demokratikus átalakulás a Közel-Keleten gondolat csak a fantázia szüleménye. Úgy csinálunk, mintha a térségbeli amerikai katonai jelenlét az amerikai értékfelfogás helyi kiteljesedését hozná anélkül, hogy bármilyen indulatot is szülne az elnyomás lehetséges érzése. Szaddam Husszein rendszerének megdöntése sokkal egyszerűbb feladat, mint az, hogy meg tudjuk állítani saját országunknak a jelenleginél is erősebb

⁴¹ *We oppose both Saddam Hussein and the U.S. war on Iraq.* The Progressives, 2003. február.

belebonyolódását a közel-keleti konfliktusba, különösen akkor, amikor a politikai vezetés héjai már Irakon is túlra tekingetnek.”⁴²

Az Irak ellen támadás megindításával kapcsolatban nem volt mindenki ennyire kritikus, még a haladóbbnak tekintett felfogású lapok közül sem. A *The New Republic* éles kritikával illette a háború ellen szót emelő társadalmi csoportokat:

„Miért gondolják oly sokan a világon, hogy a Bush kormányzat rendelkezik valamilyen titkos és erkölcstelen motivációval az iraki háborúval kapcsolatban? Valószínűleg részben azért, mert a marxizmus még nem halott teljesen, és sok ember még mindig azt hiszi, hogy az amerikai politikát az imperialista önzés hajtja még több profit megszerzése céljából, jelen esetben az olajért. Részben pedig azért, mert az antiszemitizmus sem halott, és sokan gondolják azt, hogy az amerikai politikát a zsidók irányítják azért, hogy Izraelnek minél jobb legyen.”⁴³

Konklúzió

A 2002. szeptember 20-án az elnök által kiadott nemzetvédelmi stratégia romantikus igazolása az Egyesült Államok birodalomépítő tevékenységének, időbeli és térbeli határok megjelenítése nélkül. Egyetlen dolog iránt elkötelezett, ez pedig szinte az egész világra kiterjedő amerikai szupremácia: *„Amerika cselekedni fog, még mielőtt a fenyegető veszély végső formát öltene.”*⁴⁴

Az Egyesült Államok már számtalan esetben küldött fegyveres erőket külföldre, hogy „rendet tegyenek” néhány hónapra, vagy évre vagy évtizedre. Bush elnök annyiban újított ezen a gyakorlaton, hogy a megelőző csapás fogalmát és lehetőségét alapértékként kezeli, s az a hivatalosan elfogadott politika szerves részévé vált. Vagy a nemzeti önérdék agresszív érdekérvényesítése jellemzi az amerikai külpolitikát vagy az önrendelkezésre épülő, a konfliktusokat a nemzetközi párbeszéd intézményesített fórumainak eszközével megoldani kívánó praxis. A „kettő az egyben” szlogen ez esetben nemcsak nehezen megvalósítható, de végtelenül veszélyes is.

Deák István is rámutatott a vele készült interjúban arra, hogy a neokonzervatív republikánusok kisajátították a Wilson idejéből örökölt demokrata programot, amely szerint az Egyesült Államok felelős a világért. S nem csak kisajátították, hanem meg is hamisították, ugyanis ennek az úgynevezett felelősségnek végtelen erőszakos módon és nem is biztos, hogy

⁴² *A War for Democracy?* The American Prospect, 2003. április.

⁴³ *Truth be Told.* The New Republic, 2003. március 24.

⁴⁴ The National Security Strategy of the United States of America. 2002. szeptember.

a legjobb eszközökkel igyekeznek megfelelni. Ha voltak is Bushnak kétségei az erőszakos világmegváltással kapcsolatban szeptember 11-e előtt, mára azok eltűntek. Úgy tűnik, hogy az elnök mindig küzdeni fog az ellenséggel, még akkor is, ha az távol van, még akkor is, ha a szövetségesek szkeptikusak a sikert illetően, még akkor is, ha a háború politikai és gazdasági költségei elviselhetetlenek. Amerika lelkében a félelem még van annyira ismerős, hogy elegendő energiát adjon a harchoz szükséges mobilizációhoz.

A *Mother Jones* a Bush vízióval szemben a liberális gyakorlathoz nyúl vissza:

„Az igazi liberális külpolitika arra épül, hogy mindazok az értékek, amelyeket az amerikai liberálisok maguknak kívánnak, – szabadság és egyenlőség – kívánniuk kell a világ többi részén élő népek számára is. Ez önérdék és idealizmus egyszerre: Amerika biztonsága a globalizáció korában egyre jobban függ a világ lehető legnagyobb része számára minimálisan elvárható mértékben biztosított szabadságtól és méltóságtól. A hagyományosan Wilson 14 pontjával kezdődő, Roosevelttel négy szabadságával és Truman Marshall tervével folytatódó liberális nemzetköziség nagyszerű.– jelenleg mellőzött – eszköz, ami arra vár, hogy használjuk végre.”⁴⁵

Feltételezhetőleg a lap nem csak saját olvasótáborát akartra hitében megerősíteni, hanem üzeni próbált a Kongresszus demokrata tagjainak is, akik a külpolitikai téren (is) csak kullognak a republikánus által diktált napirend után.

A kérdés az, hogy a világ formálásának a párbeszédet negligáló egyoldalú igényével mit fog tudni kezdeni a következő elnök. A most meglévő elkötelezettség lehetőség és felelősség is egyben. Képes lesz-e a következő elnök visszakozni ettől a lehetőségtől? Képes lesz-e tartósan és sikeresen együtt élni a szereppel járó felelősséggel? Jelenleg az Egyesült Államok elkötelezett a globális vezetés iránt, és a Közel-Kelet átformálása érdekében olyan nagyratörő vállalkozásba kezdett, amelyet nem lehet csak úgy feladni. Legalábbis nem a vereség beismerése nélkül.

Mint tudjuk, a népek boldog időszakai üres lapok a történelemkönyvekben. A fent tárgyalt időszakról ez nem mondható el. Éppen ez az adottsága, teszi alkalmassá arra, hogy a meghatározóbb események és jelenségek bemutatásával egyúttal nem csak magukat az eseményeket elemezhesük, hanem – tekintettel arra, hogy a sajtó egy konkrét részét hívjuk segítségül médiumként – a progresszív lapok felfogásáról, nézeteiről is képet kapunk. Ezekről a lapokról nem állítható, hogy a vezető amerikai médiumok közé tartoznának. Olvasótáboruk száma az amerikai vezető lapok és TV-csatornák fogyasztóinak számához képest egyfajta

<http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.pdf>.

⁴⁵ *America's Age of Empire*. Mother Jones, 2003. január/február.

bensőségességet mondhat magáénak. Közülük nem egy valamely jellegzetes földrajzi régió lapja.

Ugyanakkor a történelemből tudjuk, hogy azok a lapok, amelyek később az iskolai irodalom- és sajtótörténet kötelező anyagát képezték – az esetek jelentős részében – szintén nem voltak nagy példányszámúak. Ennek ellenére, vagy ezzel együtt is, saját partikularitásukban hordoztak valamit, ami egyetemes érvényű. A fenti lapok jónéhány idézett cikke – figyelembe véve a Bush kormányzat által tanúsított magatartást – a bátorság és a hivatás-etika megnyilatkozása.

A demokrácia működésének alapvető feltétele, hogy az emberek megfelelő tudáshoz, információhoz jussanak, s ezáltal adekvát döntéseket hozhassanak. Szabad információáramlás nélkül nincs demokrácia.

Felkutatni, mélyre ásni és leleplezni lenne a média feladata, de a hatalmas médiavállalatok – véleményem szerint – ezt nem teszik meg, helyette sok esetben félrevezetnek, elhallgatnak, szervilis módon közlik a „hivatalos álláspontot”, s ha indokoltnak tartják, még szakértőkkel alá is támasztják a valótlan információkat.

Ahogy Martin Luther King Jr. mondta: „*[Birmingham bombázásának] valódi tragédiája nem a rossz emberek brutalitása volt, hanem a jó emberek hallgatása.*”⁴⁶

⁴⁶Thinkexist.com

http://en.thinkexist.com/quotation/the_ultimate_tragedy_is_not_the_oppression_and/251263.html.